

۱۱۹۹۰۰۶

مجله حقوق

قوه قضائیه

حقوق کیفری محیط زیست

www.ketab.ir

محمدرضا ساکی

اداره کل آموزش قوه قضائیه

سرشناسه : ساکی، محمدرضا، ۱۳۴۳ -

عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc.

عنوان و نام پدیدآور : حقوق کیفری محیط زیست/ محمدرضا ساکی؛ تهیه و تنظیم مرکز آموزش قوه قضائیه.

مشخصات نشر : تهران: قوه قضائیه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۱۶۸ ص.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۰-۲۰۴-۸

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : کتابنامه : ص. ۱۶۸.

موضوع : حقوق محیط زیست -- ایران

Environmental law -- Iran

موضوع : جرائم زیست محیطی -- ایران

Offenses against the environment -- Iran

شناسه افزود : ایران. قوه قضائیه. مرکز آموزش

شناسه افزود : ایران. قوه قضائیه. مرکز مطبوعات و انتشارات

رده بندی کنگره : ۲۷ KMH۲

رده بندی دیویی : ۵۵۰۴/۱

شماره کتابشناسی ملی : ۶۲۰۲۵۵

وبسایت: <http://judpub.ir> - پستی: ۱۵۹۹۶۵۳۳۱۶ - تلفن: ۸۸۱۹۹۹۰۴ - ۰۲۱

نشانی: تهران، خیابان حافظ، نبش خیابان سمیه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه

مرکز مطبوعات و انتشارات
قوه قضائیه

عنوان: حقوق کیفری محیط زیست

مؤلف: محمدرضا ساکی

تهیه و تنظیم: اداره کل آموزش قوه قضائیه

مدیر اجرایی: علی عظیمی نیا

کارشناسان: ویداسادات موسوی، زهراسادات طاهری

ناشر: مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضائیه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۰-۲۰۴-۸

قیمت: ۲۶۰/۰۰۰ ریال

تیراژ و نوبت چاپ: ۱۰۰۰ نسخه - چاپ اول - شهریور ۱۳۹۹

مرکز پخش، فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، نبش خیابان سمیه، ساختمان شماره ۳ قوه قضائیه

شماره های تماس: ۰۲۱ ۸۸۱۹۹۹۰۴ - ۰۲۱ ۸۸۱۹۹۹۱۳

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
مقدمه.....	۱۳
بخش اول: کلیات.....	۱۵
فصل اول: تعریف محیط زیست.....	۱۷
فصل دوم: انواع محیط زیست.....	۱۸
الف) محیط زیست انسانی.....	۱۸
ب) محیط زیست جانوری.....	۱۹
ج) محیط زیست گیاهی.....	۲۰
د) محیط زیست آب و هوا (سنگ کره، آب کره (لیتوسفر)، هوا کره (هیدروسفر)).....	۲۰
فصل سوم: انواع خسارت به محیط زیست.....	۲۱
الف) آلودگی.....	۲۱
فصل چهارم: مشکلات عمده زیست محیطی جهان.....	۲۴
الف) گرم شدن زمین در اثر سوراخ شدن لایه اوزون.....	۲۴
ب) اثر گلخانه‌ای.....	۲۵
ج) ضایعات و تشعشعات رادیواکتیو.....	۲۵
د) آلودگی آب‌های روی زمین.....	۲۶
ه) تخریب زیستگاه‌ها و از بین رفتن ذخایر ژنتیکی و غذایی.....	۲۶
بخش دوم: تاریخ تحولات حقوق کیفری محیط زیست.....	۲۷
فصل اول: تاریخچه قانون گذاری در حقوق داخلی.....	۲۸
فصل دوم: کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی در زمینه محیط زیست.....	۳۲
فصل سوم: مبانی فقهی حفظ و حمایت از محیط زیست.....	۳۴
الف) قاعده لاضرر.....	۳۵
ب) قاعده اتلاف.....	۳۶
ج) قاعده ضمان (علی‌البد).....	۳۷

۳۷	 (د) قاعده مصلحت
۳۹	 بخش سوم: حمایت کیفری از محیط زیست
۴۱	 فصل اول: جرایم ارتكابی علیه جانداران
۴۲	 الف) عنصر قانونی
۴۴	 ب) عنصر مادی
۴۴	 قانون شکار و صید
	 لایحه قانونی مجازات صید غیر مجاز از دریای خزر و خلیج فارس و
۴۶	 قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی و قانون مبارزه با قاچاق کالا
۴۷	 قانون مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۷۵)
۴۷	 ج) عنصر روانی (معنوی)
۴۹	 د) مجازات و تدابیر کیفری
۵۰	 قانون صید و شکار (مصوب ۱۳۴۶ با اصلاحات بعدی)
	 لایحه قانونی مجازات صید غیر مجاز از دریای خزر و خلیج فارس
۶۲	 (مصوب ۱۳۵۸/۵/۴)
	 قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران
۶۵	 (مصوب ۱۳۷۴/۶/۱۴)
	 قانون مجازات اسلامی (کتاب تحریرات و مجازات بازدارنده - مصوب
۶۸	 (۱۳۷۵)
	 قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱/۳ و اصلاحی
۶۹	 سال ۱۳۹۴/۷/۲۷)
	 فصل دوم: جرایم ارتكابی علیه جنگل‌ها، مراتع و فضای سبز (در بخش
۷۱	 گیاهی)
۷۱	 الف) عنصر قانونی
۷۲	 ب) عنصر مادی
۸۰	 ج) عنصر روانی (معنوی)
۸۰	 د) مجازات و تدابیر کیفری
۸۰	 قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع

۸۸	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها.....
	قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور (مصوب
۸۹	 (۱۳۷۱/۷/۵)
۹۰	قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات و مجازات بازدارنده - مصوب ۱۳۷۵).....
۹۰	فصل سوم: جرایم ارتكابی نسبت به عناصر بی جان.....
۹۱	مبحث اول: آلودگی هوا و جرایم علیه هوای پاک.....
۹۲	الف) عنصر قانونی.....
۹۳	ب) عنصر مادی.....
۹۴	ج) عنصر روانی (معنوی).....
۹۵	د) مجازات و تدابیر کیفری.....
۹۵	قانون هوا و آلودگی.....
۱۱۱	مبحث دوم: آلودگی آب و جرایم مرتبط با آن.....
۱۱۲	الف) عنصر قانونی.....
۱۱۳	ب) عنصر مادی.....
۱۱۴	ج) عنصر روانی (معنوی).....
۱۱۴	د) مجازات و تدابیر کیفری.....
	قانون حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی
۱۱۴	(مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۴).....
۱۱۹	قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱/۲/۱۶ و اصلاحیه ۱۳۶۴/۸/۱).....
۱۲۰	قانون مجازات اسلامی.....
	قانون مجازات استفاده‌کنندگان غیر مجاز از آب، برق، تلسن، فاذلاب
۱۲۱	گاز (مصوب ۱۳۹۶/۳/۱۰).....
۱۲۳	مبحث سوم: آلودگی خاک و جرایم مرتبط با آن.....
۱۲۶	الف) عنصر قانونی.....
۱۲۶	ب) عنصر مادی.....
۱۲۸	ج) عنصر روانی (معنوی).....
۱۲۸	د) مجازات و سایر تدابیر کیفری.....

۱۲۹	قانون حفاظت از خاک (مصوب ۱۳۹۸/۳/۴).....
	مبحث چهارم: تهدید علیه بهداشت عمومی (محیط) و جرایم مرتبط با
۱۳۷	اشعه و پسماندها.....
۱۳۸	الف) عنصر قانونی.....
۱۳۸	ب) عنصر مادی.....
۱۳۹	قانون مجازات اسلامی.....
۱۴۰	قانون حفاظت در برابر اشعه.....
۱۴۲	قانون مدیریت پسماندها.....
۱۴۴	قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی.....
۱۴۴	قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی.....
۱۴۵	ج) عنصر روانی.....
۱۴۵	د) مجازات ها و سایر تدابیر کیفری.....
۱۴۶	قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات و مجازات بازدارنده).....
۱۴۶	قانون حفاظت در برابر اشعه.....
۱۴۸	قانون مدیریت پسماندها.....
۱۵۰	قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی.....
۱۵۱	فصل چهارم: مطالعه موردی.....
	کاربرگ شماره (۱) با موضوع: اعلام گزارش ارتکاب زه از سوی نهادهای
۱۵۲	دولتی.....
	کاربرگ شماره (۲) با موضوع: مجازات جایگزین حبس در جرایم
۱۵۴	محیط زیستی.....
	کاربرگ شماره (۳) با موضوع: جرم‌انگاری قطع درخت در صورت عدم
۱۵۶	شمول در قانون گسترش فضای سبز شهری.....
	کاربرگ شماره (۴) با موضوع: نگهداری سگ و سگ‌گردانی در منطقه
۱۵۷	مسکونی.....
	کاربرگ شماره (۵) با موضوع: شروع به شکار با اسلحه دارای مجوز در
۱۵۸	مناطق حفاظت‌شده در فصول ممنوعه.....

- کاربرگ شماره (۶) با موضوع: مطالبه خسارت وارده به محصولات و زمین
۱۵۹ زراعی به طرفیت اداره محیط زیست
- کاربرگ شماره (۷) با موضوع: عنصر قانونی بزه تعرض به آب قنات دیگری ۱۶۰
- کاربرگ شماره (۸) با موضوع: بررسی مجازات معاونت در جرم حفر چاه
۱۶۱ غیر مجاز
- کاربرگ شماره (۹) با موضوع: اخذ حق انشعاب و بهره‌برداری غیرمجاز از آن ... ۱۶۳
- کاربرگ شماره (۱۰) با موضوع: برداشت غیر مجاز از دریا ۱۶۴
- ۱۶۷ فهرست منابع و مآخذ

پیشگفتار

قوه قضاییه به دلیل پیچیدگی فرآیند رسیدگی به دعاوی و شکایات و نیز حساسیت تصمیمات اتخاذ شده از حیث آثار و مشکلات اجتماعی و فردی، بیش از هر دستگاه دیگری به امر آموزش محتاج است. قضاوت، شغلی دانش‌بنیان است و قاضی ناگزیر است که در مسیر احقاق حق و اجرای عدالت، تسلط کافی بر قوانین و مقررات جاری در کشور و نیز تئوری‌های فقهی و حقوقی داشته باشد. تأکید قانون اساسی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران نیز بر مستند و مستدل بودن آراء قضایی نشان‌دهنده وجوب تحصیل مقدمات اجرای این اصل است. یکی از مهم‌ترین راه‌های تحصیل مقدمات علمی کار قضاوت، رجوع به منابع علمی و بهره‌گیری از تجربیات اساتید بزرگان این عرصه است.

اداره کل آموزش قوه قضاییه عنوان متولی آموزش قضات و کارکنان اداری، وظیفه خطیر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در زمینه مسائل مختلف آموزشی را عهده‌دار بوده و همواره در تلاش است تا از طریق برنامه‌های آموزشی قضات و کارکنان و طراحی و اجرای دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی موسوم به «بستر توسعه و تعالی سرمایه انسانی دستگاه» را فراهم نماید. در این راستا با عنایت به ضرورت ایجاد تسهیل در دسترسی به منابع علمی و نیز بهره‌گیری از تجربیات گذشته با سابقه دستگاه قضا، سفارش تدوین منابع علمی و آموزشی جدید با رویکرد کاربردی به مدن مطالب در دستور کار مدیریت تدوین متون اداره کل آموزش قرار گرفت. کتاب حاضر یکی از آثار است که در جهت تحقق اهداف مذکور به همت استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمد رضا ساکی تدوین گردیده است. امیدواریم این اقدام در مسیر توسعه علمی دستگاه قضایی به‌خصوص جامعه مخاطب که کارآموزان محترم قضایی هستند، مؤثر واقع شود.

در پایان لازم است از زحمات کارشناسان محترم واحد تدوین متون آموزشی اداره کل آموزش قوه قضاییه خانم‌ها ویدا سادات موسوی و زهرا سادات طاهری قدردانی نمایم.

اداره کل آموزش قوه قضاییه